



#KAKODALJE

SAVJETI MLADIH

prostori suradnje i putokazi za budućnost

Smjernice za izradu programa za mlade s protokolom za praćenje provedbe i evaluacije programa za mlade

SAVJETI MLADIH

prostori suradnje i putokazi za budućnost

*Smjernice za izradu programa za mlade s protokolom za
praćenje provedbe i evaluacije programa za mlade*

Split, 2023.

Nakladnik:

Info zona

Jerina 1

21000 Split

www.infozona.hr

Sunakladnik:

Udruga „Delta“

Blaža Polića 2/IV

51000 Rijeka

www.udruga-delta.hr

Autorice i autori publikacije:

Antonia Kuzmanić i Goran Biličić (Info zona, Split)

Maša Cek i Sara Sušanji (Udruga „Delta“, Rijeka)

Lucija Jusup i Mario Žuliček (Udruga gradova u Republici Hrvatskoj)

Članovi i članice radnih skupina na projektu „Savjeti mladih – kako dalje?“**Za izradu nacrtu i instrumenata istraživanja**

Antonia Kuzmanić i Goran Biličić (Info zona), Maša Cek i Sara Sušanji (Udruga „Delta“), Mario Žuliček (Udruga gradova u Republici Hrvatskoj), Ante Galić (Grad Šibenik), Lucija Kero (Grad Rijeka), Saša Milaković (Savjet mladih Grada Osijeka) i Leo Štaković (Savjet mladih Grada Karlovca, Mreža mladih Hrvatske).

Za izradu publikacije kao donositelji_ ce odluka

Iva Matanović (Grad Pula), Ivana Matan (Grad Karlovac), Lucija Kero (Grad Rijeka), Sanja Čavić (Grad Križevci) i Igor Mesarić (Grad Čakovec).

Za izradu publikacije kao članovi_ ce savjeta mladih

Ana Brubnjak (Savjet mladih Grada Pazina), Ana Marija Lončar (Savjet mladih Grada Rijeke) i Saša Milaković (Savjet mladih Grada Osijeka).

Jezično savjetovanje:

Lapsus calami, obrt za lekturu i usluge

Tisak:

ACT Printlab

Naklada:

200 primjeraka

ISBN
978-953-57010-1-9

Publikacija je izrađena u sklopu projekta „Savjeti mladih – kako dalje?“ koji je sa 75.000 € podržan kroz Fond za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova. Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Info zone i ne odražava nužno stavove država donatorica i upravitelja Fonda.

SAVJETI MLADIH

prostori suradnje i putokazi za budućnost

Smjernice za izradu programa za mlade s protokolom za praćenje provedbe i evaluacije programa za mlade

SADRŽAJ

6

**KOME JE
NAMIJENJEN
OVAJ PRIRUČNIK
I ZAŠTO JE
NAPRAVLJEN?**

7

**KAKO DO
PROGRAMA
ZA MLADE?**

**PRAĆENJE
PROVEDBE I
EVALUACIJA
PROGRAMA ZA
MLADE**

20

**PROTOKOL
ZA PRAĆENJE
PROVEDBE I
EVALUACIJE
PROGRAMA ZA
MLADE – primjer**

24

KOME JE NAMIJENJEN OVAJ PRIRUČNIK I ZAŠTO JE NAPRAVLJEN?

Programi za mlade predstavljaju putokaz za općinsku, gradsku ili županijsku vlast u području mladih. Jednostavno rečeno, program za mlade dokument je koji općina, grad ili županija donosi kako bi planirali svoje aktivnosti i odluke koje će utjecati na mlade tijekom određenoga vremenskog razdoblja. Program obuhvaća sve odluke koje su usmjerene prema mladima, kao i one koje mogu imati utjecaja na njih. Glavni je cilj programa za mlade stvaranje poticajnog okruženja za razvoj potencijala mladih, prevenciju nepoželjnih ponašanja te poticanje sudjelovanja mladih u procesima donošenja odluka u svojoj zajednici (Kovačić, 2015).

U izradu, praćenje provedbe i evaluaciju programa za mlade presudno je uključiti same mlade – o njihovoj budućnosti, umjesto njih ili mimo njih, nikako ne bi trebali odlučivati drugi! Uključivanje mladih izrazito je važno jer upravo mladi najbolje znaju koji su njihovi problemi i potrebe.

Ovaj je priručnik izradila grupa mladih, stručnjaka_inja za rad s mladima i donositelja_ica odluka iz različitih dijelova Hrvatske. Namijenjen je savjetima mladih, udrugama mladih i za mlade te svim zainteresiranim osobama koje žele aktivno sudjelovati u procesima izrade, praćenja provedbe i evaluacije programa za mlade.

Priručnikom se nastoji riješiti jedan od izazova koji je identificiran tijekom istraživanja provedenog krajem 2022. i početkom 2023. godine, a to je nedostatak znanja i alata mladih članova_ica savjeta mladih o njihovoj ulozi u procesima koji se odnose na programe za mlade. Također, ovim se priručnikom želi pružiti jasn(ij)e smjernice svima koji žele bolje razumjeti elemente programa za mlade i aktivno sudjelovati u političkim procesima unutar svoje lokalne zajednice.

Ovaj se dio priručnika stoga bavi ulogom savjeta mladih, ali obuhvaća i druge moguće dionike u svim fazama programa za mlade, od konceptualizacije do evaluacije provedbe. Osim toga, priručnik sadrži i *Smjernice za izradu*

programa za mlade s protokolom za praćenje provedbe i evaluacije programa za mlade.

Aktivno uključivanje mladih u planiranje i provedbu programa za mlade ne samo da osigurava da se njihove potrebe uzimaju u obzir već i potiče njihovu aktivnu participaciju u lokalnoj zajednici, čime se stvara inkluzivno i održivo okruženje za sve.

KAKO DO PROGRAMA ZA MLADE?

Što je uopće program za mlade?

Programi za mlade (lokalni, gradski, županijski) temeljni su i ishodišni strateški (eng. *policy*) dokumenti lokalne/regionalne politike za mlade. Kao takvi, oni predstavljaju kodificirani popis prioriteta, ciljeva, mjera i aktivnosti jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (skraćeno: JLP(R)S) vezano za mlade. Drugim riječima, programi za mlade imaju za cilj stvoriti poticajno okruženje za razvoj potencijala mladih osoba, prevenciju nepoželjnih ponašanja te potaknuti sudjelovanje mladih u procesima donošenja odluka u svojoj zajednici (Kovačić, 2015).

Najjednostavnijim jezikom rečeno, **program za mlade strateški je dokument koji objedinjuje i razrađuje ciljeve i mjere kojima neka općina, grad ili županija želi odgovoriti na potrebe i probleme mladih na lokalnoj razini te općenito poboljšati kvalitetu života mladih u svojoj zajednici.** S obzirom na to da su navedeni ciljevi vrlo važni, neophodno je pobrinuti se da se taj strateški dokument uistinu i provodi. Tu su posebno važne uloge savjeta mladih, kao i udruga mladih i za mlade.

Zašto je dobro imati program za mlade?

Prije svega, program za mlade treba dovesti do **povećanja kvalitete života mladih**, bolje umreženosti institucija i organizacija koje rade s mladima, kao i bolje integracije mladih u lokalnu (regionalnu) zajednicu.

Udruge mladih i za mlade, druge organizacije civilnog društva i neformalne organizacije, prilikom **prijavljivanja različitih projekata i programa za mlade** pozivaju se upravo na program za mlade. Projektni prijedlozi udruga mladih i za mlade bit će kvalitetniji jer direktno odgovaraju na potrebe mladih prepoznate u procjeni potreba i na definirane strateške prioritete za mlade neke lokalne zajednice – općine, grada ili županije.

Program za mlade trebao bi biti i **mehanizam za transparentno trošenje proračunskog novca** jer se proračuni općina, gradova i županija osmišljavaju prema usvojenim strateškim dokumentima i viziji razvoja.

Kako izgleda jedan život programa za mlade?

1. **Odluka o pokretanju postupka donošenja programa za mlade** – „politička odluka“ koja daje početni impuls procesu (obuhvaća dogovor o načinu uključivanja mladih u proces izrade programa za mlade, metodologiju izrade, mapiranje ključnih dionika, definiranje uloga, financijskog okvira i rokove).

2. **Istraživanje potreba mladih** – mapiranje zajednice i postojećih mjera i aktivnosti za mlade (obuhvaća ispitivanje potreba mladih u zajednici, korištenje metode strukturiranog dijaloga mladih i donositelja_ica odluka, provedbu anketa, fokus grupa...).

3. **Pisanje programa za mlade** – kreiranje samog dokumenta (obuhvaća sumiranje rezultata istraživanja u prioritetna područja i ciljeve, kreiranje

mjera i aktivnosti, indikatora, rokova, definiranje ključnih suradnika_ca i određivanje financijskih sredstava za provedbu¹).

4. Usvajanje programa za mlade – davanje programa za mlade na uvid (obuhvaća konzultacije s mladima, radnicima_ama s mladima i drugim dionicima u zajednici jesu li prioriteti dobro određeni, odgovaraju li potrebama mladih što može uključivati provedbu e-konzultacija, javnog savjetovanja sa zainteresiranom javnošću i kreiranje finalne verzije programa koji se daje na očitovanje savjetu mladih, odborima predstavničkog tijela, a naposljetku i na glasovanje predstavničkom tijelu).

5. Provedba programa za mlade – provedba definiranih prioriteta i ciljeva (obuhvaća kreiranje godišnjih planova provedbe programa za mlade, neposredan rad na postavljenim aktivnostima i kontinuirano praćenje).

6. Evaluacija programa za mlade – procjena ostvarenja prioriteta i ciljeva (obuhvaća analizu godišnjih planova provedbe programa za mlade, odnosno odgovara na pitanja jesu li postavljeni ciljevi postignuti i rezultati programa za mlade vidljivi).



¹ Najjednostavnijim rječnikom rečeno, prioritete programa za mlade moguće je promatrati kao svojevrsna tematska područja. Unutar svakog prioriteta definiraju se ciljevi koje se želi postići kako bi se prioriteti ostvarili. Kako bi bilo lakše pratiti jesu li ciljevi dostignuti, programom za mlade definiraju se i mjere i indikatori. Na neki način mjere su popis zadataka/aktivnosti koje je potrebno realizirati kako bi se ostvarili ciljevi programa za mlade. Svaki cilj treba sadržavati i rok do kojeg će se ostvariti i nadležnosti, odnosno suradnike_ce u provedbi. Ako vam je potrebno više informacija o tome što su ciljevi, mjere, indikatori, rokovi i nadležnosti u strateškim dokumentima, skenirajte QR kod iznad.

Koja je uloga savjeta mladih u procesima izrade, provedbe i evaluacije programa za mlade?

Uloga je savjeta mladih da inicira izradu programa za mlade, a onda i savjetuje, ukazuje, zahtijeva i potiče provedbu programa za mlade unutar općinske, gradske ili županijske uprave.

Uloga je savjeta mladih da u svim ovim koracima propituje kvalitetu procesa te jasno i glasno argumentira i komunicira sve probleme i nedostatke koje primjećuje u izradi, provedbi i evaluaciji programa za mlade. Na primjer, savjet mladih može ukazati na nedovoljan broj mladih uključenih u davanje mišljenja o potrebama mladih. Također, savjet mladih može posredovati u prikupljanju podataka o mladima, provodeći aktivnosti na mjestima gdje se mladi okupljaju i koristeći metode koje su mladima bliske, interaktivne i zanimljive. Na kraju, savjet mladih može pratiti i prikupljati mišljenja mladih o tome jesu li se ciljevi programa za mlade ostvarili – imaju li mladi osjećaj da se nešto u zajednici promijenilo kao rezultat provedbe programa za mlade.

Uloga savjeta mladih nije da samostalno provodi ili organizira aktivnosti vezane za donošenje, praćenje i evaluaciju programa za mlade, već da svi ti procesi budu **participativni**, otvoreni širem krugu zainteresiranih dionika u zajednici i provedeni u kvalitetnoj suradnji s nadležnim tijelima općinske, gradske ili županijske uprave odgovornima za mlade.

Koja je uloga udruga mladih i za mlade i/ili neformalnih inicijativa mladih?

Ako u određenom gradu, općini ili županiji nije osnovan savjet mladih, onda udruge mladih i za mlade i/ili neformalne inicijative mladih preuzimaju na sebe inicijativu da vlast prepozna potrebu za izradom ovog strateškog dokumenta. Bez obzira na postojanje savjeta mladih, na udrugama i inicijativama mladih je da sudjeluju u istraživanju, procesu izrade programa za mlade te jasno i glasno argumentiraju koji su stvarni problemi, prepreke i izazovi mladih u lokalnoj zajednici, kao i njihove potrebe. Također, mogu

predlagati i što bi se moglo napraviti za poboljšanje kvalitete života mladih u zajednici. Na udrugama mladih i za mlade te inicijativama mladih također je da se pobrinu da se nakon usvajanja ovaj strateški dokument ne zaboravi, već da se provode njegove mjere i aktivnosti.

Imajući u vidu svoju poziciju, a u skladu s kapacitetima i u suradnji s jedinicom lokalne i područne (regionalne) samouprave, udruge mladih i za mlade te neformalne inicijative mladih mogu preuzeti neke od procesa izrade programa za mlade. To se posebno odnosi na provedbu istraživanja potreba i evaluaciju programa za mlade.

Posebno je važna **zagovaračka uloga udruga mladih i za mlade** (eng. *watchdog* uloga) u procesima izrade, provedbe i evaluacije programa za mlade. Udruge mladih i za mlade te neformalne inicijative mladih mogu, u suradnji s jedinicom lokalne i područne (regionalne) samouprave, sudjelovati u provedbi određenih mjera i aktivnosti predviđenih programom za mlade. Međutim, pozornost treba obratiti i na aktivnosti zagovaračkog karaktera, odnosno jasno komuniciranje nedostataka istraživanja potreba mladih ili bilo kojeg drugog dijela nastanka programa za mlade.

Smjernice za izradu programa za mlade prema fazama

U nastavku slijede smjernice za izradu programa za mlade. Smjernice su načelno namijenjene članovima i savjeta mladih, no mogu ih koristiti i udruge mladih i za mlade, kao i neformalne inicijative mladih.

Faza

Odluka o pokretanju postupka donošenja programa za mlade

Smjernice

Ukazujte upravi JLP(R)S-a na potrebu za izradom programa za mlade.

Ponudite ideje o tome kako uključiti što veći broj mladih u izradu programa za mlade.

Na sjednici savjeta mladih odredite osobu/grupu članova_ica koji će biti zaduženi za program za mlade, a u suradnji s nadležnim upravnim tijelom dogovorite u kojem se intenzitetu očekuje sudjelovanje članova_ica savjeta mladih.

Zagovarajte osiguravanje proračunskih sredstava za izradu programa za mlade.

Provjerni popis (eng. *checklist*) za savjete mladih – kako ćemo znati jesmo li uspjeli?

- Je li uprava donijela odluku o izradi programa za mlade?
- Jesmo li ponudili svoje ideje o tome kako uključiti mlade u izradu programa za mlade?
- Jesmo li odredili osobu koja će u ime savjeta mladih sudjelovati u procesima koji se odnose na program za mlade?
- Jesmo li zagovarali adekvatno financiranje izrade programa za mlade?

Faza

Istraživanje potreba mladih

Smjernice

Surađujte s istraživačima_cama pri dizajnu metodologije, sugerirajte pitanja koja se mladima mogu postaviti, a kako bi ona odgovarala lokalnom (regionalnom) okruženju i potrebama koje prepoznajete iz svog iskustva.

Sudjelujte u istraživanju i pružite vlastito iskustvo.

Osmislite ideje o tome kako da istraživanje potreba mladih obuhvati što više mladih, promislite o strategiji promocije na društvenim mrežama i koje poruke kreirati kako bi mladi prepoznali priliku za sudjelovanjem, širite vijesti i potaknite druge mlade na sudjelovanje u istraživanju.

Provjerni popis (eng. *checklist*) za savjete mladih – kako ćemo znati jesmo li uspjeli?

- Jesmo li odredili osobu koja će savjetovati istraživače_ice u dizajnu metodologije i alata istraživanja?
- Jesmo li sudjelovali u istraživanju kao sudionici_e?
- Jesmo li sudjelovali u osmišljavanju promotivne kampanje za istraživanje među mladima?
- Jesmo li efikasno dijelili poziv na istraživanje i potaknuli mlade na sudjelovanje u njemu?

Faza

Pisanje programa za mlade

Smjernice

Ukazujte općinskoj/ gradskoj/ županijskoj upravi na potrebu za uključivanjem nadležnih odjela u pisanje dijelova programa za mlade koji se na njih odnose.

Pratite odgovaraju li zaključci istraživanja potreba mladih definiranim tematskim područjima, mjerama i aktivnostima.

Obratite pozornost na jezik kojim je pisan dokument, odnosno mogu li svi mladi razumjeti što se za njih planira učiniti u definiranom vremenskom periodu.

Provjerni popis (eng. *checklist*) za savjete mladih – kako ćemo znati jesmo li uspjeli?

- Je li osnovana radna skupina i/ili jesu li zadužene osobe za pisanje dijelova programa za mlade sastavljene od predstavnika i relevantnih odjela općine/ grada/ županije?
- Donosi li program za mlade odgovore na relevantne, aktualne i specifične potrebe i izazove detektirane istraživanjem s kojima se mladi u zajednici suočavaju?
- Je li provedba mjera i aktivnosti programa za mlade precizno određena, s jasnim i nedvosmislenim rokovima provedbe?
- Je li planirani broj aktivnosti ravnomjerno podijeljen među pojedinim godinama provedbe?
- Jesu li svi nositelji i provoditelji mjera prihvatljivi, odnosno jesu li prepoznatljivi u svom području rada i mogu li biti odgovorni za (ne)provođenje mjera?
- Postoji li utvrđeno polazno stanje pojedinih indikatora na temelju kojeg se mogu pratiti pokazatelji uspješnosti?
- Jesu li indikatori mjerljivi i jasno povezani s aktivnostima?
- Je li program za mlade pisan razumljivim jezikom ili se izradio poseban dokument gdje je on prikazan na jednostavniji i sažetiji način?

Faza

Usvajanje programa za mlade

Smjernice

Na sjednici savjeta mladih prikažite radnu verziju programa za mlade, ponudite svoja završna mišljenja kako bi se ona uvrstila u tekst dokumenta na vrijeme.

Usvojite izrađeni program za mlade na sjednici savjeta, a pri tome obratite pažnju na kvalitetu predviđenih ciljeva, mjera i aktivnosti, razgovarajte o relevantnosti dokumenta za mlade, obratite pozornost na rokove i opseg posla u provedbi programa za mlade.

Ukazujte na važnost usvajanja programa za mlade na sjednicama odbora predstavničkog tijela i sjednicama općinskog, gradskog ili županijskog vijeća.

Provjerni popis (eng. *checklist*) za savjete mladih – kako ćemo znati jesmo li uspješni?

- Je li općina/grad/županija organizirala predstavljanje programa za mlade za zainteresiranu javnost?
- Jesmo li okupili zainteresirane dionike ili sudjelovali na sličnom okupljanju u kojem se zajednički analizira prijedlog dokumenta sa svrhom prikupljanja komentara i mišljenja za proces javnog savjetovanja o programu za mlade?
- Je li većina naših komentara u procesu javnog savjetovanja o programu za mlade prihvaćena?
- Jesmo li zagovarali važnost usvajanja dokumenta prema članovima cama radnih tijela i predstavničke vlasti naše općine/grada/županije?

Faza

Provedba programa za mlade

Smjernice

Na sjednici savjeta mladih dogovorite kojim se mjerama i aktivnostima iz usvojenog programa za mlade možete posvetiti (i u kojem opsegu) ili koje su vam zanimljive za realizaciju.

U suradnji s nadležnim tijelom uprave, podsjećajte nositelje_ice i provoditelje_ice mjera na njihova zaduženja – na vrijeme se raspitajte na čemu se trenutno radi, u kojoj su fazi određene aktivnosti.

Pratite i potičite donošenje kraćih godišnjih akcijskih planova.

Pratite realizaciju aktivnosti prema akcijskim i vremenskim planovima.

Pratite planiranje i trošenje proračunskih sredstava vezanih za program za mlade i dajte svoja mišljenja o raspodjeli sredstava.

Provjerni popis (eng. *checklist*) za savjete mladih – kako ćemo znati jesmo li uspjeli?

- Jesmo li definirali kojim mjerama i aktivnostima iz programa za mlade se možemo posvetiti kao suradnici u provedbi?
- Je li osnovana radna skupina za praćenje programa za mlade?
- Imaju li i ostali mladi priliku biti uključeni u procese praćenja provedbe programa za mlade?
- Jesu li definirani godišnji planovi provedbe programa s pripadajućim financijskim planom?
- Jesmo li se uključili u provedbu programa za mlade uzevši u obzir na naš djelokrug rada, kao i ciljeve?
- Jesu li financijska sredstva dostatna za realizaciju svih predviđenih aktivnosti?
- Jesu li utrošena financijska sredstva utrošena namjenski?

Faza

Evaluacija programa za mlade

Smjernice

Inicirajte i/ili pratite evaluaciju provedbe programa za mlade prema akcijskim planovima.

Inicirajte i/ili pratite evaluacije provedbe programa za mlade na kraju strateškog razdoblja.

Zagovarajte provedbu vanjske i neovisne evaluacije.

Ponudite svoje prijedloge o tome na koji način uključiti što veći broj mladih u evaluaciju programa za mlade.

Na sjednici savjeta mladih raspravite o postignućima programa za mlade (njegove dobre i manjkave strane), osvrnite se na proces izrade i praćenje provedbe, pripremite kratki izvještaj za sjednicu predstavničkog tijela o evaluaciji programa za mlade.

O rezultatima evaluacije provedbe programa za mlade obavijestite mlade i zainteresiranu javnost.

Provjerni popis (eng. *checklist*) za savjete mladih – kako ćemo znati jesmo li uspjeli?

- Je li predviđen monitoring i evaluacija programa te izvještavanje o njegovoj evaluaciji?
- Jesu li i ostali mladi, osim članova_ica savjeta mladih, uključeni u proces evaluacije programa za mlade?
- Je li za evaluaciju programa za mlade angažiran vanjski stručnjak_inja?
- Jesu li postignuti željeni učinci programa za mlade?
- Jesu li postavljeni ciljevi dostignuti, rezultati vidljivi, a aktivnosti uspješno implementirane?*
- Jesu li se ostvarile planirane suradnje s ostalim akterima i institucijama u zajednici u postizanju ciljeva programa za mlade?
- Jesu li rezultati evaluacije programa za mlade predstavljeni široj javnosti?

*Kako bismo jednostavnije procijenili jesu li postavljeni ciljevi postignuti, rezultati vidljivi, a aktivnosti uspješno implementirane možete ispuniti poseban protokol za praćenje provedbe i evaluaciju programa za mlade. Primjer i poveznicu pronađite na stranici 24.

U nastavku slijedi nekoliko primjera kojima se može **utvrditi kvaliteta izrađenog programa za mlade**.

Primjer pitanja za procjenu

Jesu li odabrani prioriteti i tematska područja u skladu s europskim i nacionalnim politikama za mlade, koji se uspješno operacionaliziraju u kontekstu lokalnog (regionalnog) područja i mladih koji na njemu žive?

Primjer odgovora/analize

Ne. U predloženom programu za mlade nema tema koje se tiču održivosti i turizma, prometa, rodne ravnopravnosti, digitalnog društva ili međunarodne suradnje. Neke od ovih tema pokrivene su istraživanjem, ali nisu unesene u dokument, a druge teme nisu ni adresirane, a trebale bi biti jer se radi o izazovima s kojima se susreće ova generacija mladih ljudi u gradu.

Primjer pitanja za procjenu

Donosi li program za mlade odgovore na relevantne, aktualne i specifične potrebe i izazove detektirane istraživanjem s kojima se mladi u određenoj zajednici suočavaju?

Primjer odgovora/analize

Ne. Uzorak ovakvih karakteristika ne osigurava dovoljno informacija o pojedinim temama, npr. prevencija nasilja, migrantska kriza, mladi u riziku od siromaštva i slično jer njime nisu bili obuhvaćeni mladi iz specifičnih skupina.

Primjer pitanja za procjenu

Jesu li svi nositelji i provoditelji mjera prihvatljivi, odnosno jesu li prepoznatljivi u svom području rada i mogu li biti odgovorni za (ne) provođenje mjera?

Primjer odgovora/analize

Ne. U gradskom programu za mlade u jednoj je od mjera navedena je udruga kao nositelj mjere. Navođenje udruge kao nositelja nije poželjno jer udruga ni na jedan način ne odgovara za neprovođenje mjere u strateškom dokumentu neke jedinice lokalne samouprave. Nositelj mjere može biti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili institucija koju je ona osnovala.

Primjer pitanja za procjenu

Postoji li ravnoteža između planiranog broja aktivnosti među pojedinim godinama?

Primjer odgovora/analize

Ne. U gradskom programu za mlade navedeno je da će se više od 50 % aktivnosti provesti u prvoj godini provedbe programa, a za posljednju godinu ostavljeno je samo 5 %. Ako u istraživačkom izvještaju ne postoji jasan argument zašto je tomu tako, radi se o lošem planiranju vremenske provedbe mjera programa za mlade.

PRAĆENJE PROVEDBE I EVALUACIJA PROGRAMA ZA MLADE

Kako pratiti provedbu programa za mlade?

Jednom kada je program za mlade usvojen na sjednici predstavničkog tijela, **on postaje obveza i imperativ lokalne politike prema mladima**. Kako program za mlade ne bi postao samo još jedan strateški dokument, važno je kontinuirano raditi na ostvarenju postavljenih ciljeva i mjera. Na primjer, ako je Grad Split odlučio prioritet staviti na izgradnju centra za mlade, onda na tome treba raditi zajedno s definiranim partnerima i suradnicima u provedbi, za njega osigurati financijska sredstva i zajedno s udrugama mladih i za mlade kreirati sadržaj za mlade koji će se tamo provoditi. Praćenje provedbe programa za mlade uključuje praćenje aktivnosti, događanja, sudionika_ca, broja korisnika_ca, poštivanje definiranih rokova i ostalih relevantnih podataka.

U svakom slučaju, preporučuje se lokalnu ili regionalnu vlast potaknuti na **osnivanje radne skupine za praćenje provedbe programa za mlade**. Radna skupina može okupiti sve važne dionike: općinske/gradske/županijske službenike_ce, članove_ice savjeta mladih i vijeća učenika_ca, predstavnike_ce organizacija civilnog društva, stručnjake_inje, osobe koje rade s mladima, predstavnike_ce relevantnih institucija, neformalne inicijative mladih i same mlade. Radna skupina može kreirati **akcijski plan za svaku godinu provedbe programa za mlade**, a koji se odnosi na one ciljeve, mjere i aktivnosti koje će se provesti u tekućoj godini. Tako će biti jednostavnije i krajem godine procijeniti je li se planirano ostvarilo te pravovremeno reagirati na propuste i u skladu s tim planirati aktivnosti za ostale godine provedbe programa za mlade.

Kako evaluirati provedbu programa za mlade?

Proces evaluacije sistematična je i objektivna procjena programa, projekta ili neke politike koja se može provesti za vrijeme trajanja ili po završetku provedbe. U kontekstu programa za mlade, evaluirati se može izrada programa, njegova implementacija i rezultati. Cilj je evaluacije odrediti relevantnost i ostvarenost zadanih ciljeva, učinkovitost i efektivnost, utjecaj i održivost (OECD DAC Glossary, 2002).

Evaluacija programa za mlade može se provoditi na različite načine – kvartalno, polugodišnje, svake godine, na polovici trajanja programa za mlade ili na samom kraju provedbe programa za mlade. Ovaj je korak **ključan kako bi se ocijenilo ostvarivanje ciljeva programa i dobila povratna informacija o njegovoj učinkovitosti**. Važno je da evaluacija provedbe programa bude izvedena na objektivan i transparentan način, koristeći pouzdane metode prikupljanja i analize podataka.

Preporučuje se provođenje **participativne evaluacije programa za mlade**. Participativna evaluacija programa za mlade relativno je novija metoda provedbe evaluacije, a njena je specifičnost u tome što uključuje različit profil uključenih osoba (eng. *stakeholder*) u kreiranje i interpretaciju podataka dobivenih evaluacijom (Richardson 2017, prema Lonean, Braziene i Taru, 2020: 15). Participativna evaluacija programa za mlade ima nekoliko prednosti za same mlade (Lonean, Braziene i Taru, 2020: 17):

1. Doprinosi relevantnosti politike za mlade – jer su potrebe svih uključenih bolje artikulirane;
2. Povećava odgovornost i osjećaj vlasništva (eng. *ownership*) nad odlukama koje se donose;
3. Pruža mogućnost učenja građanstva jer pretpostavlja da će mladi koji sudjeluju u evaluaciji programa za mlade postati bolje informirani i aktivniji građani_ke s većim interesom za javni život i građansku participaciju.

Evaluacija programa za mlade odgovornost je uprave JLP(R)S-a. Preporučuje se osiguravanje resursa za angažman vanjskih, neovisnih stručnjaka_inja u području rada s mladima i/ili strateškog planiranja. Bez obzira na aktivnosti uprave JLP(R)S-a i neovisnih procjenjivača_ica, savjet mladih ili udruge koje rade s mladima i za mlade, neformalne inicijative mladih i ostale organizacije

i institucije u zajednici trebaju biti uključene u proces evaluacije. U svakom slučaju, neovisno o metodi, uključivanje mladih i drugih sudionika_ca u evaluacijski proces donosi dragocjene perspektive i uvide u učinkovitost programa za mlade.

Proces evaluacije može varirati opsegom i/ili korištenim metodama. Međutim, postoje **općeniti koraci koji se obično primjenjuju u evaluaciji provedbe programa za mlade.**

1. Prikupljanje podataka

Podaci se mogu prikupiti iz različitih izvora provjere, uključujući popratnu dokumentaciju programa za mlade kao što su akcijski planovi i izvještaji o provedbi akcijskih planova, medijske izvještaje, sadržaje društvenih mreža, izjave sudionika_ca i korisnika_ca aktivnosti, potpisne liste, statističke podatke različitih institucija i organizacija.

Pri prikupljanju podataka mogu se primijeniti različite metode, kao što su pregled dokumentacije, provođenje intervjua i fokus grupa, upotreba anketa, opažanje i aktivno sudjelovanje na događanjima te pregled postojećih evaluacija i sličnih izvora.

Na primjer, ako želimo procijeniti je li došlo do povećanja zaposlenosti mladih, mogli bismo analizirati podatke Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, organizirati fokus grupe s poslodavcima, intervjuirati mlade sudionike_ce aktivnosti za povećanje zapošljavanja koje su se provele u sklopu provedbe programa za mlade i primijeniti slične metode kako bismo dobili cjelovitu sliku situacije.

2. Analiza i interpretacija podataka

Prikupljeni podaci trebaju biti analizirani kako bi se dobila relevantna saznanja o provedbi programa za mlade. Ova analiza uključuje prikaz tzv. opisnih podataka, što obuhvaća srednje vrijednosti i varijabilitet, frekvencije i postotke koji opisuju rezultate. Također, analiza podrazumijeva usporedbu postignutih rezultata s postavljenim ciljevima i pokazateljima samog programa za mlade.

Prilikom interpretacije podataka, ključno je usmjeriti pozornost na one pokazatelje koji su više usklađeni s glavnim ciljevima programa za mlade. Na primjer, dok je usporedba kvantitativnih podataka korisna za procjenu je li došlo do željenog porasta zaposlenosti mladih, za razumijevanje njihovog zadovoljstva poslom, potrebna je analiza kvalitativnih podataka.

3. Procjena učinka

Procjena učinka predstavlja dublji i sveobuhvatan proces u odnosu na samu analizu i interpretaciju podataka. U ovoj se fazi detaljnije istražuju društvene promjene i promjene u ponašanju, znanju, vještinama, stavovima ili drugim relevantnim aspektima koji su bili cilj programa za mlade na razini općine, grada ili županije.

Ovaj proces obuhvaća korištenje više izvora podataka i primjenu različitih metoda za procjenu svakog učinka. Preporučuje se korištenje najmanje triju različitih izvora za procjenu učinka putem triju različitih metoda, što se često naziva „metodološka triangulacija”. Ovaj pristup jamči veću pouzdanost i vjerodostojnost rezultata te omogućuje dublje razumijevanje utjecaja programa na ciljnu skupinu mladih, a ne samo na individualne korisnike_ce ili sudionike_ce.

4. Upotreba ishoda evaluacije

Nakon što su podaci analizirani i interpretirani, evaluacija se može usporediti s ostalima, ako takve postoje, kako bi se potvrdila pouzdanost podataka.

Ključno je koristiti dobivene informacije kako bi se donijele promišljene odluke o daljnjem razvoju programa za mlade. Ako su ciljevi postignuti, može se razmotriti proširenje ili prilagodba programa kako bi se postigli još bolji rezultati. S druge strane, u slučaju da ciljevi nisu dosegnuti, važno je razmotriti prilagodbe i unaprjeđenja kako bi se poboljšala učinkovitost programa za mlade u budućnosti.

PROTOKOL ZA PRAĆENJE PROVEDBE I EVALUACIJE PROGRAMA ZA MLADE – primjer

U nastavku slijedi primjer protokola koji je moguće koristiti za praćenje i evaluaciju programa za mlade. Kao za primjer uzeto je jedno tematsko područje jednog gradskog programa za mlade. Tematsko područje nazvano je „Informiranje, sudjelovanje i volontiranje mladih”, unutar kojeg se nalaze tri cilja, odnosno devet mjera provedbe. Za svaku je predviđenu mjeru na tablici moguće označiti četiri opcije: „ostvarilo se”, „djelomično se ostvarilo”, „nije se ostvarilo” ili „ne mogu procijeniti”.

Tematsko područje/prioritet: „Informiranje, sudjelovanje i volontiranje mladih”

Cilj 1. Osigurati kvalitetan sustav informiranja i edukacije radnika/ca s mladima radi osnaživanja za aktivno sudjelovanje u lokalnoj zajednici

Mjera

Osnovan i pokrenut centar za mlade s popratnim online i offline uslugama informiranja i savjetovanja mladih

ostvarilo se

„djelomično
se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu
procijeniti”

Objašnjenje

Osnovan je centar za mlade koji ima svoju mrežnu stranicu i društvene mreže Facebook i Instagram. Iako sadrži informacije o temama bliskim mladima, nije jasno po kojem je to kriteriju. Također, aktivnosti savjetovanja mladih sporadične su i koristi ih jako mal broj mladih.

Mjera

Kontinuirano administrirani *online* i *offline* kanali informiranja mladih

ostvarilo se

„djelomično
se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu
procijeniti”

Objašnjenje

Loše postavljen mjera – nije jasno kako se može administrirati *offline* informiranje mladih i što to znači.

Online kanali Grada objavljuju različite vijesti koje su namijenjene svim građanima_kama. Nije moguće zaključiti na koji se način konkretno informira mlade.

Mjera

Održane edukacije za radnike_ce s mladima

ostvarilo se

„djelomično
se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu
procijeniti”

Objašnjenje

Organizirane su dvije edukacije o radu s mladima u tri godine trajanja programa. Iz izvještaja se vidi da su obuhvatile velik broj ljudi koji su bili uglavnom ili iznimno zadovoljni edukacijom.

Cilj 2. Omogućiti doprinos mladih oblikovanju zajednice aktivnim sudjelovanjem

Mjera

Provedena promotivna kampanja za izbor Savjeta mladih

ostvarilo se

„djelomično se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu procijeniti”

Objašnjenje

Mjesec dana uoči izbora za Savjet mladih provedena je kampanja, što se vidi iz medijskih objava na društvenim mrežama, kao i fotografijama promotivnih materijala (letci i plakati). Važan pokazatelj uspješnosti je velik broj prijava (više od 15 članova_ica) koje su pristigle na javni poziv.

Mjera

Predstavljen rad Savjeta mladih u školama na području Grada

ostvarilo se

„djelomično se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu procijeniti”

Objašnjenje

Predstavljen je rad Savjeta mladih u trima od sveukupno četiri škole na području Grada. Nema podataka o tome na koji način je predstavljanje Savjeta utjecalo na aktivnosti djece i mladih i je li s njima nastavljena suradnja.

Mjera

Dodijeljene financijske podrške projektima mladih putem natječaja Grada

ostvarilo se

„djelomično se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu procijeniti”

Objašnjenje

Grad je dodijelio dio financijskih sredstva udrugama mladih i za mlade, ali samo putem već postojećih natječaja. Tim projektima nisu dodijeljeni nikakvi dodatni bodovi pa je nejasno na koji način aktivnost predstavlja pozitivan iskorak drukčiji od ustaljene prakse

Cilj 3. Podići razinu volontiranja mladih i međunarodne mobilnost mladih.

Mjera

Sufinancirani nacionalni i EU volonterski projekti namijenjeni mladima

ostvarilo se

„djelomično se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu procijeniti”

Objašnjenje

Grad je sudjelovao u nekoliko projekata Središnjeg državnog ureda u ulozi partnerske organizacije, gdje je djelomično sufinancirao sredstva iz gradskog proračuna. To je vidljivo iz proračuna Grada, a podaci o projektima nalaze se na mrežnim stranicama Grada. Ne nalaze se podaci o sufinanciranju EU projekata namijenjenih mladima, već samo infrastrukturna ulaganja.

Mjera

Izrađena baza organizatora volontiranja

ostvarilo se

„djelomično
se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu
procijeniti”

Objašnjenje

Izrađen je popis organizatora volontiranja na prostoru Grada koji je dostupan na mrežnim stranicama Grada. Kako bi se provjerila korisnost provedena je fokusna grupa s jednim školskim volonterskim klubom na prostoru Grada. Istaknuli su da je posebno korisno što baza osim imena organizacija i institucija sadrži i kratak opis volontiranja koje one najčešće nude.

Mjera

Uručene godišnje nagrade volonteru i organizatoru volontiranja

ostvarilo se

„djelomično
se ostvarilo”

„nije se ostvarilo”

„ne mogu
procijeniti”

Objašnjenje

Ne postoje informacije o provedbi dodjele nagrade. Na mrežnim stranicama Grada nalazi se podatak o dobitnicima nagrada s područja Grada koje dodjeljuje regionalni Volonterski centar, no nije jasno je li Grad na neki način u tome sudjelovao.

Obrazac protokola preuzmi na QR kodu u nastavku.



Osim ispunjavanja protokola za praćenje provedbe i evaluacije, moguće je i postaviti **dodatna pitanja** kako bi se dobili odgovori vezani za uspješnost programa za mlade. Pitanja koja postavljamo u evaluacijskom procesu uvelike ovise o samoj strukturi dokumenta, broju i opsegu njegovih ciljeva, raspoloživim vremenskim i ljudskim kapacitetima. Najlakše je odvojeno se usmjeriti na prioritete i ciljeve te postaviti barem sljedeća osnovna pitanja:

- *U kojoj je mjeri postignut željeni učinak?*
- *Jesu li postojale neke specifične prepreke u provedbi koje su utjecale na provedbu programa za mlade? Ako jesu, na koji su način utjecale na provedbu?*
- *Kako su provedene aktivnosti djelovale na sve uključene sudionike_ce, a kako na skupinu mladih na razini općine/grada/županije?*
- *Kako se suradnja u postizanju ciljeva može poboljšati ili obuhvatiti što veći spektar dionika u lokalnoj zajednici?*

#KAKODALJE

ITCVAS?

MLADIH

prostori suradnje i putokazi za budućnost

2mjernice za izradu programa za mlade s protokolom za
pracenje provedbe i evaluacije programa za mlade